

LA CULTURA DEL CATALANISME I ELS PROBLEMES DE LA PERSPECTIVA
Isidor Cònsul

Maig de 1994. A la Segarra hi llueixen els blaus d'una tarda lluminosa de primavera i els vilatans festegen que Cervera sigui "Ciutat Pubilla de la Sardana". A la vella universitat felipista, Josep Benet, cerverí il.lustre, explica amb to didàctic i davant d'ulna sala de gom a gom, el mèrit del nacionalisme català de cent anys enrere, capaç d'haver creat una xarxa de mites, símbols i tradicions tan eficaç que encara en vivim. Un dels quals la sardana, és clar, que sortida com qui diu d'un racó de la Catalunya profunda, passà en poc temps a covertir-se en la dansa nacional de Catalunya. Pel que recordo, goso afirmar que el discurs de Josep Benet referint-se als orígens de la sardana no s'allunya gaire del text que Joan Lluís Marfany, un any després, ha publicat a La cultura del catalanisme. Ara bé, si la lletra pot semblar que hi convergeix, no passa exactament el mateix amb l'esperit i la música de la mateixa composició.

En la paraula de Benet, que la tradició tingués més o menys cent anys no tenia cap relleu ni importància. Es tractava, curt i ras, del mèrit d'un catalanisme intel.ligent i engrescador que podia presentar amb moderat entusiasme i amb la mena d'anàlisi positiva que considera que és mig ple el got amb la meitat d'aigua. Per contra, la música de cobla de Marfany a les pàgines de La cultura del catalanisme carrega sobre la infantesa de l'invent i el seu escàs "pedigree". Per aquesta raó, els compassos se li desgavellen una vegada més i, és clar, la lectura que ofereix del got amb l'aigua fins a la meitat, és, evidentment, la del got mig buit.

El perspectivisme militant és, em penso, el problema més evident de La cultura del catalanisme i Marfany només aconsegueix de maquillar-ho amb pólvores i coloret científics. Analitza el catalanisme de finals del XIX

jugant en camp propi, amb regles de joc de les hipòtesis prèvies i afavorit, encara, per la miopia dels àrbitres. Per això malda per passar el clau per la cabota i acostuma a extrapolar, en benefici propi, les conclusions del treball. Un procés d'estudi que parteix d'intuïcions prèvies i on les dades s'arreglaren per a demostrar-les. Dit d'una altra manera, el lector té la impressió que no s'analitza, primer, per treure'n, després, les conclusions, sinó que es planteja la capitomba a la inversa: primer la hipòtesi (en aquest cas, una tenora que grinyola amb allò del catalanisme infantó, naturalment de dretes i conservador), i després un enorme desplegament de dades que s'estructuren per argumentar la idea prèvia. Es tracta, doncs, d'un problema de perspectiva i el desenfocament respon al tipus d'ulleres que es posa l'historiador quan s'arromanga per a la feina. Un vell model d'historiografia marxista que presta un flac servei al volum.

Per postres, Marfany obvia la força prèvia del Romanticisme que fou l'autèntic motor del XIX. I en el benentès que cal arraconar el vell paradigma d'un Romanticisme només com a component estètic. Ha quedat clar que tot el segle en sortí trasbalsat i el catalanisme que a finals del XIX proposava la divulgació de la sardana, l'extensió del cant coral o la popularització d'Els Segadors, no era altra cosa que l'herència d'una mateixa actitud que, vint anys enrere, havia llançat el mite de Montserrat, havia restaurat Ripoll i havia donat un nou impuls al moviment dels Cors de Clavé i a la tradició excursionista que, com recorda l'autor, és vint anys anterior a la fi del segle.

Benvingut ni que sigui com a llibre polèmic, perquè, en no aportar res de fonamental, La cultura del catalanisme esdevindrà un títol més important per la polseguera que ha endegat que no pas pels seus mèrits com a estudi.

Isidor Cònsul